

***Dracocephalum thymiflorum* (Lamiaceae) – gatunek zdomowiony we florze Polski**

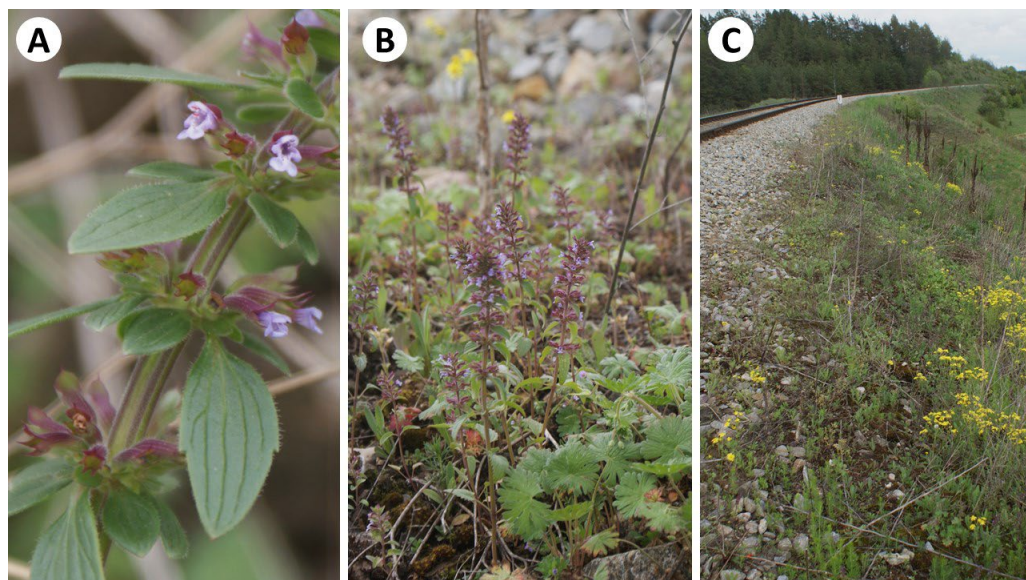
Rodzaj *Dracocephalum* L., pszczelnik (*Lamiaceae*), jest rodzimy dla półkuli północnej. W zależności od koncepcji taksonomicznej obejmuje od 71 do 93 gatunków (ABDUL-LAEVA i in. 2019; POWO 2026). W Polsce jest reprezentowany przez cztery gatunki: jeden rodzimy, tj. *D. ruyschiana* L. (pszczelnik wąskolistny) oraz trzy obce o statusie efemerofita, tj. *D. moldavica* L. (pszczelnik mołdawski), *D. parviflorum* Nutt. (pszczelnik drobnokwiatowy) i *D. thymiflorum* L. (pszczelnik macierzankowy) (TOKARSKA-GUZIŁ i in. 2012; MIREK i in. 2020).

Dracocephalum thymiflorum jest rośliną jednoroczną osiągającą wysokość 10–20(60) cm. Łodyga pojedyncza lub słabo rozgałęziona, czterograniasta, krótko owłosiona. Liście naprzeciwległe, ogonkowe, ząbkowane, dolne jajowate, górne jajowato-lancetowate. Przysadki całobrzegie lub słabo ząbkowane, eliptyczno-lancetowate, około dwukrotnie dłuższe od szypułek (Ryc. 1A). Kielich słabo dwuwargowy, 6–8 mm długości, owłosiony (zwłaszcza na nerwach) z siedzącymi gruczołkami. Górny środkowy ząbek jajowaty, pozostałe lancetowate. Korona niebieskawa, (6)8–10 mm długości. Kwitnie w maju i czerwcu (PANCER-KOTEJOWA 1967; HEYWOOD 1972).

Naturalny zasięg *Dracocephalum thymiflorum* rozciąga się od Europy Wschodniej, przez Kaukaz, północny Iran, po południową Syberię i Azję Środkową. Ponadto został introdukowany do niektórych krajów Europy Środkowej i Północnej, a także do Azji północno-wschodniej i Ameryki Północnej (HEYWOOD 1972; POWO 2026). W zasięgu wtórnym rzadko tworzy zdomowione populacje i nie przejawia inwazyjności (HEYWOOD 1972; GUDŻIŃSKAS 1998; VERLOOVE 2006; RANDALL 2017; KAPLAN i in. 2021). Występuje głównie na stepach i skrajach lasów, a także na polach uprawnych i terenach ruderalnych (PANCER-KOTEJOWA 1967; RUTKOVSKA i in. 2013). W Europie jest jednym z gatunków charakterystycznych dla zbiorowisk ruderalnych z klasy *Artemisietea vulgaris* (MUCINA 1997).

W Polsce odnotowano łącznie 24 stanowiska *Dracocephalum thymiflorum* w różnych regionach kraju (URBISZ 2011; PLISZKO 2014). Najczęściej stwierdzany był na terenach kolejowych, rzadziej w portach rzecznych, w uprawie koniczyzny, na porzuconych polach, przydrożach i wysypiskach śmieci (URBISZ 2011). Poza tym wprowadzano go celowo do uprawy w niektórych ogrodach botanicznych (SCHULTES 1808; SZUBERT 1824). Pomimo dość licznych introdukcji w XIX i XX w. (URBISZ 2011) jak dotąd nie wykazano jego zdomowienia.

Dnia 13 maja 2026 r. potwierdziłem występowanie *Dracocephalum thymiflorum* na stanowisku Okuniowiec koło Suwałk, w północno-wschodniej Polsce (54°6'50.70"N, 22°58'15.24"E, wysokość: 161 m n.p.m.), które odkryłem 13 lat temu (PLISZKO 2014). Gatunek na trwałe zasiedlił fragment nasypu na odcinku około 50 m wzdłuż linii kolejowej nr 51 Suwałki – Trakiszki, łączącej Polskę z Litwą (Ryc. 1B–C). Na prezentowanym stanowisku jest składnikiem ruderalnego zbiorowiska roślinnego, w którym wiosną wyraźny udział mają rośliny jednoroczne lub dwuletnie, takie jak *Androsace septentrionalis*, *Saxifraga tridactylites* i *Senecio vernalis*. W porównaniu z 2013 r. liczebność populacji pszczelnika macierzankowego wzrosła z 42 do około 200 osobników. Okazy zielnikowe złożono w Zielniku Instytutu Botaniki Uniwersytetu Jagiellońskiego (KRA) w Krakowie.

Ryc. 1. *Dracocephalum thymiflorum* w miejscowości Okuniowiec koło Suwałk, północno-wschodnia Polska: A – górna część pędu z przysadkami i kwiataami, B – osobniki rosnące na nasypie kolejowym, C – fizjonomia zbiorowiska roślinnego (fot. Artur Pliszko, 13.05.2026 r.)

Fig. 1. *Dracocephalum thymiflorum* in Okuniowiec near Suwałki, NE Poland: A – upper part of the shoot with bracts and flowers, B – individuals growing on railway embankment, C – physiognomy of plant community (photos by Artur Pliszko, May 13, 2026)

Zgodnie z kryteriami rekomendowanymi przez specjalistów z zakresu ekologii inwazji roślin (PYŠEK i in. 2004), *Dracocephalum thymiflorum* należy uznać za gatunek zadomowiony w Polsce, ponieważ tworzy samoodnawiające się populacje od co najmniej 10 lat. Aktualnie gatunek ten powinien być traktowany jako lokalny epekofit. Najprawdopodobniej został przypadkowo zawleczony z transportem kolejowym z Litwy, gdzie jest gatunkiem zadomowionym, często notowanym na terenach kolejowych (GUDŽINSKAS 1998). Rola transportu kolejowego w rozprzestrzenianiu *D. thymiflorum* została podkreślona w badaniach prowadzonych na Słowacji (JEHLÍK & DOSTÁLEK 2008) i Łotwie (RUTKOVSKA i in. 2013). Niezbędne są dalsze badania w celu lepszego rozpoznania rozmieszczenia i tendencji dynamicznych gatunku w polskiej części Pojezierza Litewskiego.

Dostępność danych. Dane o występowaniu taksonów przedstawione w niniejszej publikacji są dostępne za pośrednictwem Global Biodiversity Information Facility (GBIF) pod adresem: <https://www.gbif.org/dataset/1dd10d7b-756a-4a56-b164-1a7574deecd>

Podziękowania. Autor składa serdeczne podziękowania Recenzentom za pomocne uwagi.

Summary. *Dracocephalum thymiflorum* (Lamiaceae) – a species established in the flora of Poland. *Dracocephalum thymiflorum* is one of three alien species of the genus *Dracocephalum* occurring in Poland, previously classified as an ephemerophyte. A survey of the locality in Okuniowiec near Suwałki, northeastern Poland, conducted in May 2026, confirmed the persistence of the *D. thymiflorum* population for over 13 years. The species has permanently colonized a section of the embankment of the Suwałki – Trakiszki railway line connecting Poland with Lithuania (Fig. 1B–C). Compared with 2013, the number of

individuals increased from 42 to approximately 200. Currently, it should be treated as a local epiphyte. Further studies are required to better recognize the distribution and dynamic tendencies of the species in the Polish part of the Lithuanian Lakeland.

Data availability. The occurrence data presented in this study are available through the Global Biodiversity Information Facility (GBIF) at: <https://www.gbif.org/dataset/1dd10d7b-756a-4a56-b164-1a7574de-cdc>

LITERATURA

- ABDULLAEVA N., KHODZHIMATOV O. & AZIMOVA D. 2019. The genus *Dracocephalum* L. in the phytogeographical regions of Uzbekistan. – American Journal of Plant Sciences **10**: 1527–1535.
- GUDŽINSKAS Z. 1998. Conspectus of alien plant species of Lithuania. 6. Lamiaceae, Scrophulariaceae. – Botanica Lithuanica **4**(2): 119–135.
- HEYWOOD V. H. 1972. *Dracocephalum* L. – W: T. G. TUTIN, V. H. HEYWOOD, N. A. BURGESS, D. M. MOORE, D. H. VALENTINE, S. M. WALTERS & D. A. WEBB (red.), Flora Europaea. **3**. Diapensiaceae to Myoporaceae, s. 161. Cambridge University Press, Cambridge.
- JEHLÍK V. & DOSTÁLEK J. 2008. Influence of railway transport in the South-East of Slovakia on formation of adventive flora in Central Europe. – Biodiversity Research and Conservation **11–12**: 27–32.
- KAPLAN Z., DANIHELKA J., DŘEVOJAN P., ŘEPKA R., KOUTECKÝ P., GRULICH V. & WILD J. 2021. Distributions of vascular plants in the Czech Republic. Part 10. – Preslia **93**: 255–304.
- MIREK Z., PIĘKOŚ-MIRKOWA H., ZAJĄC A. & ZAJĄC M. 2020. Vascular plants of Poland. An annotated checklist. s. 526. W. Szafer Institute of Botany, Polish Academy of Sciences, Kraków.
- MUCINA L. 1997. Conspectus of classes of European vegetation. – Folia Geobotanica **32**: 117–172.
- PANCER-KOTEJOWA E. 1967. *Dracocephalum* L., Pszczelnik. – W: B. PAWŁOWSKI (red.), Flora Polska. Rośliny naczyniowe Polski i ziem ościennych. **11**, s. 137–140. Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Warszawa, Kraków.
- PLISZKO A. 2014. A new Polish record of *Dracocephalum thymiflorum*. – Botanica Lithuanica **20**(1): 64–66.
- POWO 2026. Plants of the World Online. Facilitated by the Royal Botanic Gardens, Kew. <https://powo.science.kew.org> (dostęp: 22.05.2026).
- PYŠEK P., RICHARDSON D. M., REJMÁNEK M., WEBSTER G. L., WILLIAMSON M. & KIRSCHNER J. 2004. Alien plants in checklists and floras: towards better communication between taxonomists and ecologists. – Taxon **53**: 131–143.
- RANDALL R. P. 2017. A global compendium of weeds. 3rd edition. s. 3659. R. P. Randall, Perth, Western Australia.
- RUTKOVSKA S., PUČKA I., EVARTS-BUNDERS P. & PAIDERE J. 2013. The role of railway lines in the distribution of alien plant species in the territory of Daugavpils City (Latvia). – Estonian Journal of Ecology **62**(3): 212–225.
- SCHULTES J. A. 1808. Catalogus plantarum horti botanici C. R. s. 82. Universitatis Cracoviensis, Kraków.
- SZUBERT M. 1824. Spis roślin Ogrodu Botanicznego Królewskiego-Warszawskiego Uniwersytetu. s. 583. Szubert M., Warszawa.
- TOKARSKA-GUZIŁ B., DAJOK Z., ZAJĄC M., ZAJĄC A., URBISZ A., DANIELEWICZ W. & HOŁDYŃSKI C. 2012. Rośliny obcego pochodzenia ze szczególnym uwzględnieniem gatunków inwazyjnych. s. 197. Generalna Dyrekcja Ochrony Środowiska, Warszawa.

URBISZ A. 2011. Occurrence of temporarily-introduced alien plant species (ephemerophytes) in Poland – scale and assessment of the phenomenon. s. 199. Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, Katowice.

VERLOOVE F. 2006. Catalogue of neophytes in Belgium (1800–2005). – *Scripta Botanica Belgica* **39**: 1–89.

ARTUR PLISZKO, *Instytut Botaniki, Wydział Biologii, Uniwersytet Jagielloński, ul. Gronostajowa 3, 30-387 Kraków, Polska; e-mail: artur.pliszko@uj.edu.pl; ORCID: 0000-0003-3620-6695*

Wpłynęło: 23.05.2026 r.; przyjęto do druku: 27.07.2026 r.

DOI: <https://doi.org/10.35535/ffgp-2026-0007>